ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-9-97-7>

УДК 81'255.4:[821.111В.Шекспір:821.161.2Ю.Андрухович].09

Кравцова М.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ НОВОГО УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ШЕКСПІРОВОГО «КОРОЛЯ ЛІРА» В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ Ю. І. АНДРУХОВИЧА

Анотація. Статтю присвячено перекладознавчому аналізу трагедії В. Шекспіра «King Lear» пера Ю. І. Андруховича. Автор зосереджується здебільшого на особливостях відтворення лексичного та текстового рівнів твору, виокремлює загальні характеристики перекладацької стратегії Ю. І. Андруховича та його інтерпретативної установки, ґрунтуючись на перекладознавчому аналізі вищезазначеної трагедії. Оскільки переклад був опублікований нещодавно і станом на сьогодні немає жодних відомих публікацій, які подають перекладознавчий аналіз вищезгаданого цільового тексту, це зумовлює актуальність цього дослідження. Щобільше, дана робота є своєрідним внеском не тільки у вивчення функціонування шостого українського перекладу Шекспірівської трагедії в українській літературній полісистемі, але й ще одним кроком до розуміння перекладацької особистості Ю. І. Андруховича.

Ключові слова: В. Шекспір, «Король Лір», Ю. І. Андрухович, переклад, перекладознавчий аналіз.

Kravtsova Mariia

Ivan Franko National University of Lviv

TRANSLATION QUALITY ASSESSMENT OF THE NEW UKRAINIAN TRANSLATION OF W. SHAKESPEARE'S 'KING LEAR' IN THE INTERPRETATION BY YU.I. ANDRUKHOVYCH

Summary. The article is devoted to the translation quality assessment of W. Shakespeare's tragedy 'King Lear' in the translation by Yu. I. Andrukhovych. The author focuses mainly on the specific features of reproduction of the lexical and textual levels of the tragedy, highlights the general characteristics of the translation strategy of Yu. I. Andrukhovych and his translator's interpretive position, as based on the translation quality assessment of the herein mentioned above tragedy. Since the translation was published recently and as of today there are no known publications that provide the translation quality assessment of the abovementioned target text, this determines the relevance of the study. Moreover, the present research can be viewed as a contribution not only to the study of the functioning of the sixth Ukrainian translation of Shakespeare's tragedy in the Ukrainian translated literature, but also as another step towards understanding of the translation personality of Yu. I. Andrukhovych. The results of the translation quality assessment of W. Shakespeare's tragedy 'King Lear' in the Ukrainian translation by Yu. I. Andrukhovych are indicative of the equivalent reproduction of the source language text with slight deviations that occur during the inference of the encoded meanings (ambiguity in the interpretation of certain lines of the original and their simplification). The herein analyzed translation is characterized by the high level of equivalence and proper interpretation of Shakespeare's puns deserves special praise. In the translation of W. Shakespeare's tragedy 'King Lear' by Yu. I. Andrukhovych we trace the strategy, which to some extent echoes with the strategy that was applied by the translator in the reproduction of W. Shakespeare's tragedy 'Hamlet'. A characteristic feature of the Ukrainian translation of W. Shakespeare's tragedy 'King Lear' by Yu. I. Andrukhovych (the reflection of the translator's interpretative position, his strategy) is the use of the obscene lexis and slang, dialectisms, compound nouns, secondary wordplay, modernization of the target text, stylistic shift in the translation, the presence of ethnocultural allusions.

Keywords: W. Shakespeare, 'King Lear', Yu. I. Andrukhovych, translation, translation quality assessment.

Постановка проблеми. Станом на сьогодні існує пість повних українських перекладів трагедії В. Шекспіра «King Lear». Така перекладацька множинність допомагає виявляти нові, досі невідомі інтерпретації англійського твору, знаходити його нове прочитання, вбачати ті імпліцитні значення, які досі не вдавалося декодувати попереднім тлумачам. Отож, останній переклад є ще одним кроком до розуміння спадщини англійського драматурга. Оскільки наразі не було опубліковано жодної відомої нам перекладознавчої розвідки, яка би представила глибинний аналіз останнього українського перекладу, вважаємо за необхідне представити результати власного контрастивного аналізу оригіналу та перекладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перекладознавчий аналіз українських перекладів Шекспірового «Короля Ліра» знаходимо в дослідженнях Л. В. Коломієць, С. В. Скрильник, О. В. Міненко, О. О. Дядюшенко, О. Л. Башманівського, О. В. Кабкової тощо. Вищезгадані науковці вивчали такі питання, як: неокласичні та модерністичні традиції у відтворенні Шекспірового «Короля Ліра», інтерферентний вплив вихідного на цільове мовлення у художньому перекладі, історичний аспект англійської трагедії в українській літературі ХХ сторіччя, особливості комунікативного перекладу трагедії, ігровий характер Шекспірового письма, тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дана робота є першим пе-

рекладознавчим аналізом Шекспірової трагедії «King Lear» в інтерпретації Ю. І. Андруховича.

Мета статті – дослідити українського «Короля Ліра» в інтерпретації Ю. І. Андруховича у рекладознавчій парадигмі. Результати дослідження є ще одним внеском до збагачення української Ліріани.

Виклад основного матеріалу. Улітку 2021 року вийшов друком другий у третьому тисячолітті український переклад Шекспірової трагедії «King Lear» пера Ю. І. Андруховича з ілюстраціями Владислава Єрка, поповнивши скарбницю української перекладної літератури і ставши шостим повним перекладом Шекспірового «Короля Ліра». Як зазначає сам Ю. І. Андрухович, після перекладу «Гамлета» і «Ромео та Джульєтти», які мали неабиякий успіх, він вирішив зупинитися та на невизначений строк свою «перекладацьку Шекспіріану закрити й без якоїсь раптової, нічим не пояснюваної внутрішньої потреби тінь Великого Класика не турбувати» [2]. Утім, одразу після презентації «Ромео та Джульєтти» директор видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га» І. Малкович повідомив про намір видати третю п'єсу В. Шекспіра, назву якої тримали у таємниці, але митці були твердо переконані: «тільки не «Король Лір» і тільки не «Макбет»» [8]. І хоча Ю. І. Андрухович вирішив тимчасово відкласти роботу над творами В. Шекспіра, на його перекладі трагедії «Король Лір» наполягали В. Єрко, який на той момент вже створив нові ілюстрації до ще неіснуючого перекладу Ю. І. Андруховича, І. Малкович (видавець «Гамлета» і «Ромео та Джульєтти») та Б. Бенюк, який повідомив, що у «Театру Франка, виявляється, є свої лірівські плани» [2]. Перекладав Ю. І. Андрухович з оригіналу. Це Фолджерівське видання п'єси Вільяма Шекспіра «King Lear» за словами Ю. І. Андруховича – «педантичне, з детальними коментарями та мовними тлумаченнями (безцінна підмога перекладачеві!), текстуально й контекстуально докладно вивірене» [2]. Саме воно дозволило перекладачу, як він сам зазначає, дійти цікавих мовних рішень як, наприклад, у випадку з відтворенням наступного рядка оригіналу: «*Nor tript neither, you base football player*» [16, с. 892]. Ю. І. Андрухович обирає найближчий український еквівалент до англійського прикметника «*football*» – «футбольний»: «А якщо тебе підсікти, як на футбольному полі?» [1, с. 45]. За словами інтерпретатора, цей рядок він «порівнював з багатьма іншими перекладами, і ніхто з перекладачів не наважується вживати це так, як воно в Шекспіра. Тобто, ніхто не вірить, що футбол, як гра в якійсь своїй формі вже існувала в Шекспірівські часи» [6]. І справді, якщо порівняти цей переклад з іншими, абсолютний еквівалент до вищезгаданої лексики ми знайдемо лише в Ю. І. Андруховича: «І через ногу не дозволиш, підлий дучкограю» [12, с. 26]; «Та ось же тобі за се, нікчемний і в м'яча пограти!» [13, с. 540]; «А збити з ніг теж не дозволиш, гідка личино?» [10, с. 255]; «Чи той, щоб брикнути, ти, конячого м'яча грач!» [9, с. 40]; «А копнути тебе, як м'яч, можна?» [11, с. 21]. Окрім оригіналу перекладач послуговувався українським перекладом М. Т. Рильського та польським перекладом С. Баранчака, намагаючись віднайти «свою

інтерпретацію в зіставленні цих джерел» [3]. Обговорюючи «класичне прочитання» Шекспірових творів та осучаснення мови перекладу, непомітну мовну революцію восьмидесятиників та використання обсценної лексики, він говорить, що у М. Т. Рильського В. Шекспір «звучить як якийсь наш український драматург, якого у нас ніколи не було, але якби такий був, то десь в середині XIX сторіччя він написав би таку річ. Так, це не сучасник Шекспіра, але і далеко не наш сучасник» [4].

Проведений аналіз перекладеного твору свідчить про ґрунтовний підхід перекладача у відтворенні Шекспірівської трагедії українською мовою, намагання відтворити усі глибинні смисли першоджерела, про що говорить і сам перекладач: «Одну шекспірівську фразу можна розсмакувати на цілий перекладацький день. Богдан Бенюк вимовлятиме її зі сцени не довше трьох секунд, але для вас вона означає довгі години протискання у вузенькій шпарині поміж словами й сенсами. А якщо це ще й вірш, до того ж римований, і рима важить не менше, ніж обрамлений нею дотеп?» [2]. Перекладацька стратегія Ю. І. Андруховича у відтворенні трагедії В. Шекспіра «King Lear» дещо різниться від його роботи над попередніми творами англійського драматурга. За словами перекладача, він поводився «значно дисциплінованіше» [3], не дозволяючи собі «особистої та індивідуальної запали із цим текстом» [ibid], намагаючись передати його «сучасною, хорошою, пластичною українською мовою» [ibid]. Причину такої модифікації він вбачає у тому, що «Король Лір», у порівнянні з іншими творами В. Шекспіра, є суттєво важчим і понурим, позбавленим легкості.

У перекладі Ю. І. Андруховича Шекспірової трагедії «King Lear» простежуємо інтерпретативну установку перекладача, яка певною мірою перегукується з його підходом у відтворенні Шекспірової трагедії «Hamlet» що, за словами проф. Л. В. Коломієць є зразком «довільності в інтерпретації класичного тексту, – з виразною настановою на розмовну культуру живого сучасника» [5, с. 320]. Аналіз українського тексту Шекспірового «Короля Ліра» пера Ю. І. Андруховича дозволяє висувати таке:

1. Перекладач вдається до перефразувань: e.g. «*thou hadst little wit in thy bald crown*» [16, с. 892] – «Небагато ж олії ти мав у своєму лисому черепку» [1, с. 50].

Для відтворення значення стилістично немаркованої лексики оригіналу «*wit*» перекладач обирає українську фразеологічну одиницю «мати олію в голові», тобто «мати розум, здоровий глузд; бути розумним» [7, Т. 5, с. 690], застосовуючи тут лексичну трансформацію. Удаючись до субституції, перекладач змінює узувальний фразеологізм використавши стилістично маркований розмовний еквівалент «черепок». Хоча в джерельному тексті автор також вдався до лексичної трансформації та замість лексики «*head*» вжив контекстуальне «*crown*», однак таке перефразування не зберігає додаткового семантичного навантаження оригіналу, адже в українському перекладі не прочитується алюзія на колишній королівський статус Ліра.

2. Подекуди зустрічаємо спрощення тексту джерела:

– «and laugh / At gilded butterflies, and hear poor rogues / Talk of court news; and we'll talk with them too, – / Who loses and who wins; who's in, who's out;» [16, с. 919].

«Буде сміху вдосталь / З двірської комахині, з її позлітки, / Из пліткувань про те, хто нині вгору / Пішов, а хто на дно, і хто в неласці...» [1, с. 214–214].

– «A love that makes breath poor, and speech unable; / Beyond all manner of so much I love you» [16, с. 886].

«я з любові / Німію безголосно і безмежно» [1, с. 13].

– «No less in space, validity, and pleasure» [16, с. 886].

«за ціною, / Не нижчою» [1, с. 14].

– «Nor are those empty-hearted whose low sound / Reverbs no hollowness» [16, с. 886].

«Навпаки – / Найголосніше дзвонить порожнеча» [1, с. 18].

– «KING LEAR / Out of my sight! / EARL OF KENT / See better, Lear; and let me still remain / The true blank of thine eye» [16, с. 887].

«ЛІР. / Щезай з моїх очей! / КЕНТ. / Аби вони лиш бачили яніше, / Я б їх очисти» [1, с. 19].

– «Still through the hawthorn blows the cold wind; / Says suum, mun, ha, no, nonny. / Dolphin myboy, my boy, sessa! let him trot by» [16, с. 905].

«Крізь гостре терня вітер віє: / Уууууууу-уу. / Ніхто нас, хлопче, не розуміє – / Ані гу-гу» [1, с. 127].

3. Інтерпретатор використовує брутальну лексику та сленг: «ліпити» [1, с. 18] (тобто «говорити»), «бахур» [1, с. 28, 203], «скурвлений» [1, с. 33], «падлюка» [1, с. 36], «замутити» [1, с. 39], «міна» [1, с. 43], «йолоп» [1, с. 43, 50], «пришелепок» [1, с. 43], «сучий син» [1, с. 45, 78, 79], «шолоудивий пес» [1, с. 45], «бидло» [1, с. 45, 80], «шурувати» [1, с. 45], «пензлювати» [1, с. 45, 193], «баняк» [1, с. 45] (тобто «голова»), «одоробло» [1, с. 46], «братан» [1, с. 46], «дзявкати» [1, с. 48], «придурень» [1, с. 49, 50], «молоти» [1, с. 50] (тобто «говорити»), «пивняк» [1, с. 54], «сука» [1, с. 54, 79], «драний» [1, с. 59], «припхатися» [1, с. 74], «рагуль» [1, с. 78], «дуна з вухами» [1, с. 79], «хвойда» [1, с. 79], «звалити з копит» [1, с. 79], «всипати доброї хльости» [1, с. 79], «каналія» [1, с. 80], «зварганити» [1, с. 81], «спартачити» [1, с. 81], «сучий тельбух» [1, с. 81], «нузник» [1, с. 81] (тобто «туалет»), «дати під хвіст коняка» [1, с. 81], «запакувати» [1, с. 88] (тобто «заарештувати»), «пелька» [1, с. 126], «бидлото» [1, с. 148], «придурак» [1, с. 160], «прокльовуватися» [1, с. 164], «шити» [1, с. 186] (тобто «звинувачувати»), «селюцьке бидло» [1, с. 192], «здохнути» [1, с. 192], «довбешка» [1, с. 193], «гнойовище» [1, с. 193], «падлюка» [1, с. 193], «розбірка» [1, с. 203].

4. Наявність діалектизмів: «набіл» [1, с. 14], «улягати» [1, с. 28], «зацний» [1, с. 29], «увихатися» [1, с. 42], «зверхник» [1, с. 72], «лайдак» [1, с. 78, 92], «шубравець» [1, с. 79], «доміє» [1, с. 113], «трійло» [1, с. 125], «зизоокість» [1, с. 127], «пляцки» [1, с. 128], «обійстя» [1, с. 128], «лаби» [1, с. 144], «глипати» [1, с. 158], «огарок» [1, с. 180], «сахтіти» [1, с. 185], «тріч» [1, с. 186].

5. Модернізація тексту за рахунок використання новочасної лексики: «фішка» [1, с. 31], «перфектний» [1, с. 31], «контемпліяції» [1, с. 34], «пранки» [1, с. 54], «акцептувати» [1, с. 102], «робити

ставку» [1, с. 111], «зафондувати» [1, с. 118], «сенсовно» [1, с. 178], «депозит» [1, с. 180], «оптимальний» [1, с. 200], «декорувати» [1, с. 183].

6. Стилистичний зсув у перекладі в бік розмовної культури реципієнта перекладу: «несосвітений» [1, с. 19, 79], «п'ятиденка» [1, с. 19], «замашки» [1, с. 27], «провалитися в сплячку» [1, с. 30], «балачка» [1, с. 33], «телепень» [1, с. 33], «виверт» [1, с. 33], «голоднеча» [1, с. 35], «шаленець» [1, с. 39, 126, 156], «чеберяти» [1, с. 48], «наламати дров» [1, с. 51], «одначе» [1, с. 58], «завише» [1, с. 60], «всипати» [1, с. 64], «протринькувати» [1, с. 74], «лашмани» [1, с. 78], «холуй» [1, с. 78], «страхопуд» [1, с. 79], «віддухонелити» [1, с. 79], «халамидник» [1, с. 79], «холуйська личино» [1, с. 80], «фізія» [1, с. 82], «роззлоститися» [1, с. 84], «ачей» [1, с. 86], «навперейми» [1, с. 94], «викрутаси» [1, с. 94], «шибайголова» [1, с. 96], «ошиватися» [1, с. 110], «мудрагель» [1, с. 113], «завошивіти» [1, с. 115], «розгардіяш» [1, с. 116], «шамотіння» [1, с. 124], «бідак» [1, с. 125, 129], «голяка» [1, с. 126], «ошалілий» [1, с. 126], «набазікати» [1, с. 126], «гарикнути» [1, с. 128], «сіромаха» [1, с. 131], «кобиздох» [1, с. 139], «празник» [1, с. 139], «заброда» [1, с. 155], «кшити» [1, с. 158], «страхополох» [1, с. 161], «рівня» [1, с. 164], «сновигасти» [1, с. 178], «друзяка» [1, с. 179], «торочити» [1, с. 183], «під'юджувати» [1, с. 184], «слячка» [1, с. 185], «робити ноги» [1, с. 186], «хльостити» [1, с. 187], «відкинути ноги» [1, с. 193], «простюх» [1, с. 209], «перетривати» [1, с. 215], «везунчик» [1, с. 217], «розцяцькований» [1, с. 220], «хробачня» [1, с. 223].

7. Ю. І. Андрухович «привносить етнокультурні алюзії на певні риси українського національного характеру й звичаєвого устрою» [5, с. 321]: «Keep their fur dry» [16, с. 903] – «крівка» [1, с. 110], «roor mad Tom» [16, с. 910] – «причинний» [1, с. 155], «cockney» [16, с. 900] – «причинна кухарка» [1, с. 96], «master» [16, с. 910] – «паночок» [1, с. 158], «You shall have ransom» [16, с. 916] – «вимагайте відкупного» [1, с. 189], «though not to have it / Hath lost me in your liking» [16, с. 887] – «Язик мій, значить, ворог мій – інакше / Не втратила б я вас» [1, с. 24], «thou art rooepnough» [16, с. 891] – «то живеється тобі справді не з медом» [1, с. 41], «puncle» [16, с. 892] – «стрийко» [1, с. 47], «though» [16, с. 892] – «ніби той селюк» [1, с. 50].

8. Також для перекладу Ю. І. Андруховича характерна наявність складних іменників-комполітів, що утворені з двох самостійних лексем: «вигнанець-батько» [1, с. 125], «Том-бідняк» [1, с. 128], «звірюка-скаженюка» [1, с. 139], «людина-черв» [1, с. 156], «зрадник-сліпець» [1, с. 176], «птаха-стріла» [1, с. 184], «бідолаха-король» [1, с. 216], «зрадниця-дружина» [1, с. 220].

9. Варто відмітити майстерне відтворення каламбурів оригіналу:

– «KING LEAR / A bitter fool! / FOOL> / Dost thou know the difference, my boy, between a bitter fool and a sweet fool?» [16, с. 892].

«ЛІР. / Ох і прикрій же придурень! / БЛА-ЗЕНЬ. / А чи знаєш ти, синку, різницю між при дурнями – прикрим і приємним?» [1, с. 49].

– «Fiery! the fiery duke! – Tell the hot duke that» [16, с. 900].

«Ти кажеш, вибуховий? Віднеси ж / Йому від мене більше вибухівки!» [1, с. 95].

Цікавим є те, що як і у випадку з перекладом Шекспірового «Гамлета», Ю. І. Андрухович вдається до вторинної словогри, що за словами Л. В. Коломієць є «цілком у дусі естетики постмодернізму» [5, с. 328]:

– «*EARL OF GLOSTER / Do you smell a fault? / EARL OF KENT / I cannot wish the fault undone, the issue of it being so proper*» [16, с. 885].

«*ГЛОСТЕР / Вловлюєте запах розпуси? / КЕНТ / Гадаю, не варт особливо принохуватися, якщо плід її вдався таким породистим*» [1, с. 11].

– «*Then poor Cordelia! / And yet not so*» [16, с. 886].

«*А ти, небого? / Хоча – чому небога?*» [1, с. 13].

– «*FOOL. / Shalt see thy other daughter will use thee kindly; for though she's like this as a crab's like an apple, yet I can tell what I can tell. / KING LEAR. / What canst tell, boy? / FOOL. / She will taste as like this as a crab does to a crab*» [16, с. 895].

«*БЛАЗЕНЬ. / До того же побачиш, як невдовзі твоя друга дочка зустріне тебе з усією привітністю, на яку тільки здатна сестра твоєї першої. Вони, хоч і різні, та одного поля ягоди, а я собі знаю, що знаю. / ЛІР. / А що? / БЛАЗЕНЬ. / А те, що на смак обидві кислі*» [1, с. 63].

– «*If I had thee in Lipsbury pinfold, I would make thee care for me*» [16, с. 897].

«*Трапився б ти мені в Межигуб'ї, то й беззубим лишився б*» [1, с. 78].

– «*The knave turns fool that runs away: / The fool no knave, perdy*» [16, с. 900].

«*З падлюки може вийти дурень, / Та дурень не спадлючить*» [1, с. 94].

Поодинокі місця перекладу вважаємо доволі двозначними. Так, наприклад, у наступному рядку перекладач вочевидь сплутав лексему «*knave*», що має значення «*a boy or lad employed as a servant*» [14, Т. 5(2), с. 725], тобто «*слуга*» з лексемою «*knife*», тобто «*ніж*»:

– «*Dinner, ho, dinner! – Where's my knave? My fool?*» [16, с. 891].

«*То що там з вечерею, гей! Де мій ніж і де Блазень?*» [1, с. 42].

У наступному прикладі тлумач вводить у текст перекладу лексему, що створює додаткове семантичне навантаження рядка. Англійська лексема «*cockney*» в даному контексті має значення «*sometimes applied to a squeamish, overnice, wanton, or affected woman*» [14, Т. 2, с. 575], тобто у ній відсутня сема «*кухарка*». Вірогідно перекладач уводить дану лексему ґрунтуючись на контекстуальному аналізі уривку оригіналу:

– «*Cry to it, nuncle, as the cockney did to the eels, when she put 'em I the paste alive*» [16, с. 900].

«*Ти, стрийку, примовляєш до серця так, наче причинна кухарка до вугрів, яких надумала живцем запекти у тісті*» [1, с. 96].

В четвертій сцені третьої дії Едґар розповідає Королю Ліру, що колись він (буквально) «*носив рукавички у своєму капелюсі*» – «*wore gloves in my cap*» [16, с. 905]. У Єлизаветинську епоху чоловіки могли носити рукавиці у своєму капелюсі з трьох причин: для прихильності своєї коханої; в пам'ять про друга; як відповідь на виклик ворога [17, с. 155]. У тексті «Короля Ліра» актуалізований перший смисл. Вірне відтворення культурно-маркованого знаку Єлизаветинської доби ми спостерігаємо лише в тексті Василя Барки:

«*носив рукавички в капелюсі*» [9, с. 89]. Натомість у перекладах П. О. Куліша, Панаса Мирного та О. А. Грязнова Едґар носить рукавиці на капелюсі: «*носив на шапці рукавички*» [12, с. 83], «*чипляв рукавиці на бриль*» [13, с. 599], «*носив на капелюсі рукавичку*» [11, с. 65], в перекладі М. Т. Рильського Едґар перелічує, що він «*носив рукавички і капелюхи*» [10, с. 293]. Ю. Андрухович подає наступний переклад вищезазначеного рядка: «*дамські рукавички носив як трофеї, застромленими за стрічку капелюха*» [1, с. 126]. У цільовому тексті спостерігаємо модифікацію первинного значення: неправильно відтворена не лише інтенція, адже мова йде не про свідчення перемоги, чи успіху, а про прагнення чоловіка здобути симпатію дами, таким чином втрачено рефрен до традицій Вікторіанської епохи. Також присутнє спотворення самого образу, що виникає в уяві читача, чи глядача – рукавички повинні знаходитись саме в капелюсі, а не на ньому.

Особливо цікавим із погляду перекладознавчого аналізу вважаємо наступне речення оригіналу: «*This is the foul fiend Flibbertigibbet: he begins at curfew, and walks till the first cock; he gives the web and the pin, squints the eye, and makes the hare-lip; mildews the white wheat, and hurts the poor creature of earth*» [16, с. 906]. У Шекспірівські часи лексема «*curfew*» мала наступне значення: «*a regulation in force in mediæval Europe by which at a fixed hour in the evening, indicated by the ringing of a bell, fires were to be covered over or extinguished; also, the hour of evening when the signal was given, and the bell rung for the purpose*» [14, Т. 2, с. 1263]. Люди вірили, що саме в цей час духи могли вільно пересуватися по землі до перших півнів. Отож, лексема має імпліцитне семантичне значення, яке походить з культури (традиція гасити світло в певний час за сигналом дзвона) та вірувань людей, що жили в Єлизаветинську епоху. У перекладі Ю. І. Андруховича спостерігаємо лише часткове семантичне декодування, де збережено темпоральність, однак втрачена друга сема джерельної лексеми, а саме відсутність людей на вулицях: «*Він являється після вечірніх дзвонів*» [1, с. 127]. Інше словосполучення «*web and pin*» у Шекспірівські часи було широко розповсюдженою назвою катаракти – «*disease of the eye causing opacity*» [15, с. 189]. Словосполучення «*web and pin*» Ю. І. Андрухович так само, як і М. Т. Рильський [10, с. 294] перекладає дослівно: «*павутиння та шпильки*» [1, с. 127], втрачаючи при цьому семантичне наповнення англійського виразу. Колорема «*white*» у словосполученні «*white wheat*» несе денотативне значення стиглості цієї пшениці. У перекладі Ю. І. Андруховича – «*мільдю псує пшеницю*» [1, с. 127] – вжито лексему «*мільдю*», яка збігається з лексемою оригіналу лише за формою, адже в українській мові так називають хворобу «*виноградної лози, яка уражає листки, молоді стебла, квітки на інших плоди винограду*» [7, Т. 4, с. 738], тож окрім транспозиції (дієслово оригіналу замінено в перекладі на іменник) спостерігаємо також часткове порушення значення. Наступне словосполучення «*make the hare-lip*» вірно відтворено в перекладах Панаса Мирного, Василя Барки та О. А. Грязнова, де перекладачі заміняють дієслово «*make*» на лексеми «*пристав-*

ляти» [13, с. 600], «нароблювати» [9, с. 90], «насилати» [11, с. 64], а також в перекладі М. Рильського, який вдавсь до трансформації речення. Натомість в перекладі Ю. Андруховича злий дух «підкидає [...] зячу губу» [1, с. 127], де порушується норма лексичної сполучуваності слів. Натомість в перекладі Ю. І. Андруховича спостерігаємо еквівалентне відображення Шекспірового протиставлення *потойбічний світ :: земний світ* шляхом використання словосполучення *creature of earth* – «кожну на світі [...] істоту» [1, с. 127].

Висновки. Перекладознавчий аналіз трагедії В. Шекспіра «King Lear» в українському перекладі Ю. І. Андруховича свідчить про еквівалентне відтворення джерельного тексту з по-

одинокими відхиленнями в інференції закодованих значень (двозначність тлумачення певних рядків оригіналу та їх спрощення). Для вищезгаданого перекладу характерна еквівалентність оригіналу, а особливої уваги заслуговує високоякісна інтерпретація Шекспірівських каламбурів. Характерною ознакою україномовного «Короля Ліра» в інтерпретації Ю. І. Андруховича, відображенням інтерпретативної установки перекладача, його стратегії є використання брутальної лексики та сленгу, діалектизмів, складних іменників-комполітів, наявність вторинної слововирази, модернізація тексту за рахунок використання новочасної лексики, стилістичний зсув у перекладі в бік розмовної культури реципієнта перекладу, наявність етнокультурних алюзій.

Список літератури:

1. Вільям Шекспір. Король Лір / з англ. перекл. Ю. Андрухович. Київ : Видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2021. 239 с.
2. Грабовецький М. Відомий франківський письменник Юрій Андрухович перекладе шекспірівського «Короля Ліра». URL: <https://versii.if.ua/novunu/vidomiy-frankivskiy-pismennik-yuriy-andruhovich-pereklade-shekspirivskogo-korolya-lira/> (дата звернення: 20.08.2021).
3. Гусейнова О. «Намагаюся реконструювати до дрібних деталей фестивальну епоху як період нашої історії» – Юрій Андрухович про нову книгу. URL: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=95917> (дата звернення: 20.08.2021).
4. Жадан С. Юрій Андрухович – Сергею Жадану: «Есть конфликт, но он продуктивный». URL: <https://craftmagazine.net/ru/yuriy-andruhovich-sergeyu-zhadanu-est-konflikt-no-on-produktivnyy/> (дата звернення: 20.08.2021).
5. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари: методологічно-стильові орієнтири в українському поетичному перекладі від кінця XIX до початку XXI століття (на матеріалі перекладів англійської поезії та поетичної драми) : навчальний посібник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 495 с.
6. Презентація мистецького видання «Король Лір» В. Шекспіра з ілюстраціями Владислава Єрка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=oukx7iFtsIQ> (дата звернення: 02.09.2021).
7. Словник української мови : в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 1–11.
8. У Києві презентували «Ромео і Джульєтту» в перекладі Андруховича. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/1974911-u-kyevi-prezentovali-romeo-i-dzulettu-v-perekladi-andruhovica.html> (дата звернення: 20.08.2021).
9. Шекспір В. Король Лір / В. Шекспір ; пер. Василя Барки. Штутгарт : Нью Йорк ; Оттава : На горі, 1969. 151 с.
10. Шекспір В. Король Лір / В. Шекспір ; пер. М. Рильського // Вільям Шекспір : твори : в 6 т. Т. 5. Київ : Дніпро, 1986. С. 235–343.
11. Шекспір В. Король Лір / В. Шекспір ; пер. О. А. Грязнова // В. Шекспір : трагедії та хроніки. Київ : Задруга, 2008. Кн. 2. С. 3–125.
12. Шекспір У. Король Лір / У. Шекспір ; пер. П. О. Куліша. Львів : Українсько-рус. вид. спілка, 1902. XVI. 164 с.
13. Шекспір. Король Лір / Шекспір ; пер. Панаса Мирного // Панас Мирний (П. Я. Рудченко). Зібрання творів у 7 т. Київ : Наукова думка, 1970. Т. 6. С. 511–682.
14. A New English Dictionary on Historical Principles ; founded mainly on the materials collected by the Philological Society / ed. by J. A. H. Murray. Oxford : Clarendon Press, 1888–1933. VV. 1–11.
15. Shakespeare's non-standard English: a dictionary of his informal language / N. Blake. United Kingdom : Bloomsbury Publishing PLC, 2006. 408 p.
16. The Complete Works of William Shakespeare. Hertfordshire : Wordsworth Editions, 1996. 1263 p.
17. The Plays and Poems of William Shakespeare with the Corrections and Illustrations of Various Commentators: Comprehending a Life of the Poet, and an Enlarged History of the Stage, by the Late Edmond Malone / ed. by J. Boswell. London : Printed for F. C. and J. Rivington; T. Egerton; J. Cuthell; [etc.], 1821. V. X. 493 p.

References:

1. Viliam Shekspir: Korol Lir [William Shakespeare: King Lear] (2021) / z anghl. perekl. Yu. Andrukhovych. Kyiv: A-BA-BA-GhA-LA-MA-GhA.
2. Hrabovetskyi M. Vidomyi frankivskiy pysmennyk Yuriy Andrukhovych pereklade shekspirivskoho «Korolia Lira» [The famous Frankivsk writer Yuriy Andrukhovych will translate Shakespeare's 'King Lear']. Available at: <https://versii.if.ua/novunu/vidomiy-frankivskiy-pismennik-yuriy-andruhovich-pereklade-shekspirivskogo-korolya-lira/> (accessed 20 August 2021).
3. Huseinova O. «Namaghajusja rekonstruvaty do dribnykh detalej festyval'nu epokhu jak period nashoji istoriji» – Jurij Andrukhovych pro novu knyghu [I am trying to reconstruct the festival epoch in details as a period of our history – Yuriy Andrukhovych about the new book]. Available at: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=95917> (accessed 20 August 2021).
4. Zhadan S. Yuriy Andrukhovich – Sergeyu Zhadanu: «Yest' konflikt, no on produktivnyy» [Yuriy Andrukhovich to Serhii Zhadan: 'There is a conflict, but it is productive']. Available at: <https://craftmagazine.net/ru/yuriy-andruhovich-sergeyu-zhadanu-est-konflikt-no-on-produktivnyy/> (accessed 20 August 2021).
5. Kolomiets L. V. (2011) *Perekladoznavchi seminary: metodolohichno-stylovi oriiientyry v ukrainskomu poetychnomu perekladi vid kintsia XIX do pochatku XXI stolittia (na materialy perekladiv anhlomovnoi poezii ta poetychnoi*

- dramy) [Translation studies workshops: methodological and stylistic guidelines in the Ukrainian poetic translation from the end of the 19th to the beginning of the 21st century (based on the translations of English poetry and poetic drama)]. Kyiv: Kyivskyi universytet.
6. Prezentatsiia mystetskoho vydannia «Korol Lir» V. Shekspira z iliustratsiamy Vladyslava Yerka [Presentation of the art edition 'King Lear' by W. Shakespeare with illustrations by Vladyslav Yerko]. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=oykx7iFtslQ> (accessed 02 September 2021).
 7. Bilodid I. K. (1970-1980) *Slovnnyk ukrainskoi movy v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language in 11 v.] / eds. I. K. Bilodid, et al. Kyiv: Nauk. dumka.
 8. U Kyievi prezentuvaly «Romeo i Dzhuliettu» v perekladi Andrukhovycha [‘Romeo and Juliet’ in the translation by Andrukhovych was presented in Kyiv]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/1974911-u-kievi-prezentuvali-romeo-i-dzulettu-v-perekladi-andruhovica.html> (accessed 20 August 2021).
 9. Shekspir V. Korol Lir [W. Shakespeare King Lear] (1969) (tr. Vasyl Barka). Stuttgart; New York; Ottawa: Na Hori.
 10. Shekspir V. Korol Lir [W. Shakespeare King Lear] (1986) / tr. M. Rylskyi. *Viliam Shekspir: tvory v 6 t.* [William Shakespeare: works in 6 v.]. Kyiv: Dnipro.
 11. Shekspir V. Korol Lir [W. Shakespeare King Lear] (2008) / tr. O. A. Hriaznov. *V. Shekspir: trahedii ta khroniky* [W. Shakespeare: tragedies and chronicles]. Kyiv: Zadruga.
 12. Shekspir V. Korol Lir [W. Shakespeare King Lear] (1902) / tr. P. O. Kulish. Lviv: Ukrainsko-rus. vyd. spilka.
 13. Shekspir V. Korol Lir [W. Shakespeare King Lear] (1970) / tr. Panas Myrnyi. *Zibrannia tvoriv u 7 t.* [Collection of works in 7 v.]. Kyiv: Naukova dumka.
 14. A New English Dictionary on Historical Principles; founded mainly on the materials collected by the Philological Society / ed. by J. A. H. Murray. Oxford: Clarendon Press, 1888–1933. VV. 1–11.
 15. Shakespeare's non-standard English: a dictionary of his informal language (2006) / N. Blake. United Kingdom: Bloomsbury Publishing PLC, 408 p.
 16. The Complete Works of William Shakespeare (1996). Hertfordshire: Wordsworth Editions, 1263 p.
 17. The Plays and Poems of William Shakespeare with the Corrections and Illustrations of Various Commentators: Comprehending a Life of the Poet, and an Enlarged History of the Stage, by the Late Edmond Malone / ed. by J. Boswell. London: Printed for F. C. and J. Rivington; T. Egerton; J. Cuthell; [etc.], 1821. V. X. 493 p.